

CENTER
for Ukrainian and European
Scientific Cooperation

Центр
українсько-європейського
наукового співробітництва

Одеська національна
музична академія
імені А. В. Нежданової

ГО «Музикознавці
України у світовій
культурі» (МУУСК)

Всеукраїнське науково-педагогічне підвищення
кваліфікації у галузі мистецтвознавства,
музикознавства, музичної педагогіки

**МУЗИКА В СИСТЕМІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ:
ВЗАЄМИНИ ТА ПРОТИДІЇ**

15 березня – 23 квітня 2021 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Організаційний комітет:

Олійник Олександр Леонідович, кандидат мистецтвознавства, професор, народний артист України, ректор Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Самойленко Олександра Іванівна, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової; голова ГО «Музикознавці України у світовій культурі»;

Оганезова-Григоренко Ольга Вадимівна, доктор мистецтвознавства, професор кафедри сольного співу Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової, народна артистка України;

Осадча Світлана Вікторівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики та музичної етнографії Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Черноіваненко Алла Дмитрівна, кандидат мистецтвознавства, професор Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Майденберг-Годорова Кіра Ісааківна, кандидат мистецтвознавства, доцент, член Національної спілки композиторів України, Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової; композитор.

Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії :

М89 матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки, м. Одеса, 15 березня – 23 квітня 2021 р. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 308 с.

ISBN 978-966-992-518-3

У збірнику представлено матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації у галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки «Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії», яка відбулась 15 березня – 23 квітня 2021 р.

УДК 78:372.87(063)

ISBN 978-966-992-518-3

© Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, 2021

© ГО «Музикознавці України у світовій культурі» (МУУСК), 2021

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2021

процесу виготовлення інструменту, сфокусованого на отримання акустичного результату, з особливостями матеріалу, символікою форми, фігурами-оберегами, нерозривному взаємозв'язку ритуалу, музики, просторової композиції, орнаментованих аксесуарів ми прийшли до висновку, що бубон був не просто технічне знаряддя для видобування звуку, а мав, куди важливіше, магічне і чарівне значення у народів Півночі.

Література:

1. Басилов В. Н. Избранные духов. Москва: Политиздат, 1984. 208 с., ил.
2. Грачева Н. Г. Шаманы у нганасан. *Проблемы истории общественного сознания аборигенов Сибири (по материалам второй половины XIX – начала XX в.)* / отв. ред. И. С. Вдовин. Л.: Наука, 1981. С. 69-89.
3. Мачак И. Проблемы научной документации музыкальных инструментов. *Народные музыкальные инструменты и инструментальная музыка: сб. ст. и материалов: в 2 ч.* / под общ. ред. Е. В. Гиппиуса. Москва: Советский композитор, 1987. Ч. 1. С. 56 – 67.
4. Михайловский В. М. Шаманство: (сравнительно-этнографические очерки). Москва: Т-во скоропеч. А.А. Левенсон, 1892. Вып. 1. 115 с. URL: <https://dlib.rsl.ru/viewer/01003930407#?page=77> (дата звернення: 10.04.2021).
5. Потапов Л. П. Обряд оживления шаманского бубна у тюркоязычных племен Алтая. *Труды Института этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР* / отв. ред. С. П. Толстов. М.-Л., 1947, Т. 1. С. 159-182.
6. Прокофьева Е. Д. Материалы по шаманству селькупов. *Проблемы истории общественного сознания аборигенов Сибири (по материалам второй половины XIX – начала XX в.)* / отв. ред. И. С. Вдовин. Л.: Наука, 1981. С. 42-68.
7. Шашков С. С. Шаманство в Сибири. *Записки Императорского Русского географического общества* / под редакцией К. Н. Бестужева-Рюмина. Санкт-Петербург: Типография В. Безобразова, 1864. Книга. 2. С. 1– 105.

Зосередженість на музичному творі, відчуття енергетики слухацької аудиторії та розуміння індивідуальних аспектів, які формують сценічне відчуття – усі ці фактори є запорукою подолання хвилювання та досягнення успіху.

«Стихія музики, яка підкоряє тебе, не залишає місця пересічним думкам. В ці хвилини забуваєш усе – не тільки глядачів, залу, а і самого себе». С.Т. Ріхтер.

Література:

1. Коган Г.М. У втрат мастерства: психологические предпосылки успешности пианистической работы. 4-е доп.изд. Москва: Сов.композитор, 1977.

2. Цагарелли Ю.А. Психология музыкально-исполнительской деятельности: автореф. дис... д-ра психол.наук Казань, 1989.

ХУДОЖНЬО-НАРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Степанова Л. В.

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії

Південноукраїнський державний педагогічний університет

імені К. Д. Ушинського

м. Одеса, Україна

Одним з провідних завдань сучасної мистецької освіти в Україні є прилучення нових поколінь до універсальних культурних цінностей людства. Концепція викладання предметів художньо-естетичного циклу актуалізує проблему методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва до здійснення навчально-виховної та просвітницької функцій засобами наративно-дискурсивних технологій. Педагогічний потенціал останніх зумовлений феноменологічним та герменевтичним підходами до осягнення текстів не тільки як загальнокультурних явищ, але і педагогічних [2; 4]. Розуміння принципової можливості впровадження в педагогічну практику наративно-дискурсивних технологій ґрунтується на ідея науковців про дискурсивну природу мистецтва та діалогічність мистецьких творів, що висвітлено в працях М. Бахтіна, Г. Гадамера, П. Рікера та ін. [5].

Сучасні науковці та фахівці мистецької освіти наполягають на необхідності екстраполяції положень наратології в теорію й практику мистецької педагогіки. Це потребує чіткого теоретичного розуміння сутності феноменів «наратив», «дискурс», «художньо-педагогічний наратив», «педагогічний дискурс» у контексті проблематики педагогічної науки.

За своєю етимологією слова «наратив» (від лат. *narratio* – розповідь, оповідання) та «дискурс» (від фр. *discours* – промова, виступ, розмова) є дуже близькими й належать до сфери вербального спілкування. Тоді як у сучасних дослідженнях ці наукові поняття розмежовуються. Вчені розглядають *дискурс* як головний інструмент комунікації, який відповідає за створення зворотного зв'язку та досягнення взаєморозуміння між учасниками спілкування [3]. При цьому важливого значення набуває екстринсивна (спрямована назовні) природа дискурсу. Означена характеристика визначає вмотивоване прагнення особистості до укріплення й розширення контактів з іншими людьми, із соціумом. За наявністю певних екстринсивних мотивів у співучасників комунікації формується готовність до нових контактів, до придбання нового досвіду. Натомість *наратив* частіше трактується як засіб вербального вираження особистісних установок та інтенцій, власних почуттів і переживань, як прийомом самоусвідомлення і саморозуміння. На відміну від дискурсу, наративи за своєю природою інтринсивні (спрямовані всередину), і пов'язані з вищими потребами людини, її інтересами та життєвим смислом. Таким чином, розмежування дискурсу та наративу відбувається на підставі розбіжностей у внутрішній спрямованості та за функціональним призначенням. А саме, дискурс виконує педагогічно-організаційну функцію, тоді як наратив відповідає за оповідально-дидактичну (мовленнєву) стратегію [8]. У працях сучасних науковців мовленнєва стратегія визначається як узгоджена послідовність мовленнєвих дій, орієнтованих на вирішення комунікативних завдань.

У дослідженнях І. Бехта розглядається феномен «дискурсивні стратегії». Узагальнюючи думки науковців, дослідник зазначає що дискурсивна стратегія «...являє собою план-програму оптимальної реалізації комунікативної інтенції» [1]. На погляд автора: «Цей план включає у себе вибір предмета і теми спілкування, а також випрацювання взірців інших комунікативних процедур, виконання яких пов'язано з реалізацією поставленої комунікативної мети» (Там саме).

Слід зазначити, що наративна стратегія спрямовує педагогічний дискурс на демократичний стиль спілкування викладача й учнів, для якого притаманні позитивне ставлення до учнів, взаємна повага й

довіра, прагнення до порозуміння, захоплення спільною творчою діяльністю.

Сучасні дослідники обґрунтовують доречність впровадження в педагогічний дискурс художньо-нарративних стратегій. О. Смолінська убаचाє в цьому дієвий засіб, який «... створює природні ситуації міркувань і співпереживання, увиразнює сутність особистісного характеру педагогічного знання, розширює мовно-педагогічну картину світу майбутнього вчителя» [7].

А. Закірова зазначає: «Педагогічний нарратив не лише систематизує педагогічне знання, а й пропонує його інтерпретацію у формі наукових, науково-популярних, художніх текстів різних жанрів» [2]. Суголосною є думка дослідниці М. Лещенко, яка пропонує застосування в педагогічній практиці різних видів наративу, у тому числі художнього, бо це є «...ефективним шляхом розвитку професійно-педагогічної ідентичності вчителя».

Особливості художньо-педагогічного наративу висвітлено у дослідженнях О. Семеног. Вчена окреслює різнобічні аспекти реалізації різновидів художньо-педагогічних наративів та стилів педагогічного спілкування. Художній нарратив О. Семеног характеризує як «...спосіб динамічної вибудови своєрідного «фіктивного» (узагальненого) світу історії, в якому подано рішення проблемної ситуації». На відміну від художнього, художньо-педагогічний нарратив «... пропонує об'єктивність інформації, розмірковування над конкретними подіями і фактами». Занурюючись у мовленнєву палітру найкращих зразків художньо-педагогічних наративів видатних педагогів (Олександра Захарченко, Івана Зязюна та ін.), дослідниця зауважує на семантико-стилістичній парадигмі слів педагогічної тематики («школа-матір», «учень-син»), яка створює ауру радісної педагогічної дії.

Особливої уваги заслуговує художньо-нарративна стратегія педагогічного дискурсу в практиці викладачів музичного мистецтва. Саме в руслі означеної стратегії створюється спільний для суб'єктів освітнього процесу комунікативний простір. Це особливе художньо-комунікативне середовище, для якого «... характерна наявність єдиної мовно-знакової системи, сформованість тезаурусу, єдиних правил спілкування, що дозволяє усім учасникам комунікації реалізувати свої навчальні функції та задовольняти власні навчальні потреби» [9]. Наслідуючи ідеї науковців (О. Леонтьєва, О. Потебні, Ф. Шлейєрмахера та ін.), визнаємо принципову можливість відтворення художнього образу музичного твору засобами вербальної мови, як своєрідного «перекладу» уявлення в поняття та навпаки. Підставою для цього слугують певні властивості художньо-мовних знаків і принципи організації музичної форми (С. Шип),

синестетичність художніх текстів і полімодальна природа художньої мови мистецтва (Г. Богін).

Узагальнюючи думки науковців, убачаємо педагогічний потенціал художньо-нарративної стратегії в її зорієнтованості на сферу інтересів кожного учасника спілкування; спрямованості на створення атмосфери щирості, відвертості й довіри, гармонічності сприйняття (через поєднання раціонального й емоційно-чуттєвого), вільного й творчого відображення (через когерентність репрезентативних та інтерпретаційних елементів оповіді). З точки зору музичної педагогіки, педагогічний дискурс у руслі художньо-нарративної стратегії оптимізує процеси самопізнання, саморозвитку й самореалізації учнів.

Література:

1. Бехта, І.А. Стратегії інтерпретації оповідного дискурсу. Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. 2004. № 3(62). С. 26-32.

2. Закирова А. Ф. Основы педагогической герменевтики. Учеб. пособ. Тюмень: Издательство Тюменского государственного университета, 2011. 324 с.

3. Левченко, Т. І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності. Монографія. Вінниця : Нова Книга, 2011.

4. Oleksiuk, O. & Rebrova, O. (2018). Conceptual Ideas of Narrative Pedagogy in Professional Formation of a Music Art Teacher. Journal of History Culture and Art Research, 7(1), 84-89.

5. Ricoeur, P. (1984). Time and Narrative. USA : University of Chicago Press

6. Семенов О. М. Художньо-педагогічний нарратив як засіб формування культури педагогічного спілкування. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2017. Вип. 2. С. 243-248. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2017_2_45.

7. Смолінська О.Є. Педагогічні нарративи В.О. Сухомлинського. Людинознавчі студії: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2014. Вип. 29. Педагогіка. С. 182-192

8. Степанова Л.В., Ю Янь. Нарративно-дискурсивний підхід в аспекті мистецької педагогіки. Науковий часопис. ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. № 3 (128). 2019. С.110-116.